

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Горлівський інститут іноземних мов

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Рішенням Вченої ради
Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ
«Донбаський державний педагогічний університет»
Протокол № 4 від 26.11 2025 року
Головуюча на засіданні

Тетяна Марченко Тетяна МАРЧЕНКО

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПОЛІТИКУ ВІДКРИТОЇ НАУКИ
У ГОРЛІВСЬКОМУ ІНСТИТУТІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДВНЗ
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

м. Дніпро, 2025

1. Загальні положення

Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (далі – ГПМ ДВНЗ ДДПУ) підтримує принципи відкритої науки, впроваджуючи до освітньо-наукового процесу низку засад відкритої науки, зокрема, відкритий доступ та принципи FAIR.

Впровадження принципів відкритої науки у ГПМ ДВНЗ ДДПУ здійснюється відповідно до норм Конституції України, законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну інформацію», «Про авторське право і суміжні права», «Про вищу освіту», Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 167 від 10.02.2021 р., інших нормативних актів у сфері науки та освіти, Рекомендацій ЮНЕСКО з відкритої науки, Директиви 2019/1024 Європейського Парламенту та Ради від 20.06.2019 р. щодо відкритих даних та повторного використання інформації державного сектору, Методичних рекомендацій щодо управління науковими даними для закладів вищої освіти та наукових установ у частині визначення механізмів збереження та повторного використання наукових даних, розроблених робочою групою з питань управління науковими даними, утвореною наказом Міністерства освіти і науки України від 30.05.2024 № 780. Положення розроблено з урахуванням рекомендацій Концепції розвитку відкритої науки в науковій організації (укладачі: І. Драч, О. Петроє, О. Бородієнко. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 16 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-53-3-2024>).

Основні поняття, що вживаються відповідно до міжнародної практики:

Авторське право – особисті немайнові та майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва, що передбачають дозвіл або заборону на їх використання.

Альтметрики – новітні методи фіксування та визначення показників використання результатів науково-дослідницької діяльності на основі аналізу соціальних медіа (Facebook, X, блоги, wiki-ресурси та інші), кількості завантажень документів, посилань на опубліковані та неопубліковані дослідження та інших способів використання наукових результатів для забезпечення більш вичерпних показників впливу наукових досліджень.

Академічний текст – авторський твір наукового, науково-технічного й навчального характеру у формі дисертації, кваліфікаційної випускної роботи, наукового видання, наукової статті, звіту у сфері наукової та науково-технічної діяльності, депонованої наукової роботи, підручника, навчального посібника, інших наукових і навчально-методичних праць.

Відкриті дані наукових досліджень – доступні в мережі Інтернет дані, які були зібрані та/або одержані в процесі наукових досліджень з метою створення наукових результатів (з можливістю вільного завантаження, копіювання, аналізу та повторного оброблення без фінансових, юридичних або технічних перешкод).

Відкритий доступ – сукупність практик, що застосовуються для організації безперешкодного й оперативного доступу до наукових результатів і науково-технічної інформації за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Відкрита наука – підхід до здійснення наукової й науково-технічної

діяльності, який передбачає забезпечення доступу до об'єктів дослідницької інфраструктури, наукових результатів і науково-технічної інформації з можливістю їх багаторазового використання, обміну й розповсюдження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з метою прискорення науково-технічного та суспільного розвитку, поглиблення співпраці між вченими тощо.

Директорія журналів відкритого доступу (Directory of Open Access Journals, DOAJ) – база даних наукових періодичних видань відкритого доступу (станом на 10 серпня 2024 р. містить близько 21 тис. видань), створена з метою підвищення видимості, доступності, репутації, використання та впливу якісних рецензованих наукових періодичних видань відкритого доступу. Партнерами ініціативи виступають низка авторитетних організацій, зокрема: Creative Commons Global Network, Crossref, Committee on Publication Ethics, Helsinki Initiative on Multilingualism, ISSN, OASPA, OCLC, OpenAIRE, Research4Life, SciELO.

Директорія книг відкритого доступу (Directory of Open Access Books, DOAB) – база даних наукових неперіодичних видань відкритого доступу, започаткована з метою підвищення їх доступності. База відкрита для всіх видавців, які публікують наукові рецензовані книги відкритого доступу.

Дослідницькі дані – дані, зібрані та/або одержані в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень, які зокрема використовуються для підтвердження висновків та результатів досліджень.

Європейський дослідницький простір (European Research Area) – система програм та політичних інструментів, що об'єднує інституційне середовище досліджень і розробок держав-учасниць Європейського Союзу та асоційованих членів з метою розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва, вільного трансферу знань, мобільності дослідників.

Інформація з обмеженим доступом – конфіденційна, таємна й службова інформація.

Інфраструктура відкритої науки – віртуальна та/або фізична дослідницька інфраструктура загального використання (включно з науковим обладнанням та інструментами, інформаційними ресурсами (журнали й архіви відкритого доступу, платформи даних), сучасними дослідницькими інформаційними системами, відкритими бібліометричними й наукометричними системами, відкритою інфраструктурою для обчислень і обробки даних), яка є необхідною для підтримання відкритої науки й задоволення наукових і дослідницьких потреб академічної спільноти.

Ліцензії відкритого доступу – міжнародні ліцензії на використання об'єктів авторського права у цифровому середовищі, що дають змогу авторам та іншим суб'єктам авторських прав самим визначати засади подальшого використання їхніх творів, захищають їх від несанкціонованого використання і створюють легальне середовище для вільного обміну контентом. Користувачі ж здобувають можливість вільно використовувати цифровий контент за згодою авторів та інших суб'єктів авторських прав.

Найбільш поширеним є використання ліцензій Creative Commons (далі – ліцензії CC):

CC BY – із зазначенням авторства. Дозволене створення похідних творів і їх вільне поширення, дозволене комерційне використання.

CC BY-SA – із зазначенням авторства – поширення на тих самих умовах. Дозволене створення похідних творів і їх вільне поширення, дозволене комерційне використання. Похідні твори теж повинні поширюватися на умовах CC BY-SA.

CC BY-ND – із зазначенням авторства – без похідних творів. Не дозволене розповсюдження похідних творів, дозволене комерційне використання.

CC BY-NC – із зазначенням авторства – некомерційна. Дозволене розповсюдження похідних творів, не дозволене комерційне використання.

CC BY-NC-SA – із зазначенням авторства – некомерційна – поширення на тих самих умовах. Дозволене розповсюдження похідних творів, не дозволене комерційне використання. Похідні твори теж повинні поширюватися на умовах CC BY-NC-SA.

CC BY-NC-ND – із зазначенням авторства – некомерційна – без похідних творів. Не дозволене комерційне використання, не дозволене розповсюдження похідних творів.

Метадані («дані про дані») – детальний опис атрибутів (характеристик) документу/ів (файлу/ів даних).

Наукова діяльність – інтелектуальна й творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та/або пошук способів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні й прикладні наукові дослідження.

Наукове рецензування – процес, за допомогою якого рукопис, що містить результати наукового дослідження, оцінюється незалежними дослідниками, які мають відповідну кваліфікацію та здатні оцінити новизну, обґрунтованість і значущість представлених результатів.

Науковий результат – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути представлений у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акту, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує здійснення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову.

План управління даними – документ, який детально описує дані, які будуть отримані чи створені під час здійснення наукового дослідження; способи управління даними, їх аналіз, обробку, захист та збереження під час та після завершення проекту. План управління даними є обов'язковим документом для низки провідних світових і національних організацій, які фінансують наукові дослідження.

Право інтелектуальної власності – право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності.

Препринт – версія наукового рукопису, розміщена у відкритому доступі перед офіційним рецензуванням та публікацією, з метою швидкого доступу наукової спільноти до результатів відповідних досліджень, отримання пропозицій, зауважень тощо.

Принципи належного управління дослідницькими даними FAIR – принципи, які забезпечують відшукуваність (Findable), доступність (Accessible), сумісність (Interoperable) та повторне використання (Reusable) дослідницьких даних.

Управління науковими даними – набір методів та інструментів для збору, аналізу, оброблення, захисту та збереження даних під час та після завершення дослідницького проекту.

Цифровий ідентифікатор об'єкта / DOI (Digital Object Identifier – DOI) – унікальний набір текстових символів, один з видів постійного ідентифікатора (PID), який використовують для ідентифікації цифрових об'єктів, таких як опубліковані наукові статті у журналах, набори даних чи релізи програмного забезпечення з відкритим кодом.

FAIR-дані – дані, які зберігаються в електронній формі та відповідають принципам належного управління дослідницькими даними FAIR (Findability, Accessibility, Interoperability, and Reuse of digital assets).

Figshare – онлайн-репозитарій із відкритим доступом, в якому дослідники можуть зберігати та ділитися результатами своїх досліджень, включаючи цифрові дані, набори даних, зображення та відео.

Zenodo – мультидисциплінарний відкритий репозитарій, розроблений в межах проекту OpenAIRE на замовлення Європейської комісії, для забезпечення відкритого доступу до результатів досліджень, що фінансуються коштом державного фінансування в країнах ЄС. Надає змогу дослідникам з усього світу та з усіх галузей досліджень розміщувати свої документи, дослідницькі дані та програмне забезпечення (реалізується принцип «Усі галузі досліджень. Всі види дослідницьких артефактів»).

ORCID ID (Open Researcher and Contributor ID) – унікальний міжнародний номер вченого, перевагами якого є створення і ведення авторського профілю (інформація про освіту, досвід роботи, членство у професійних організаціях/асоціаціях, проектну діяльність, перелік публікацій, науково-експертну діяльність (рецензування) та ін.), наявність номера незалежно від місця роботи вченого, можливість з'єднання профілю з іншими ідентифікаторами тощо.

OS-CAM – комплексний інструмент (матриця) оцінювання наукової кар'єри та наукових досягнень вчених, основою якого є дотримання ними принципів відкритої науки.

Sherpa Romeo – онлайн-ресурс, який збирає та аналізує політику відкритого доступу видавців з усього світу та надає стислі відомості щодо авторських прав видавців і політики архівування відкритого доступу для кожного окремого журналу.

Sherpa Juliet – база даних та єдиний центр актуальної інформації про політику організацій, які здійснюють фінансування досліджень, та їхні вимоги щодо відкритого доступу, публікації та архівування даних.

2. Основні цінності та принципи відкритої науки

Відкрита наука (Open Science) – підхід до здійснення наукової та науково-технічної діяльності, який передбачає забезпечення доступу до об'єктів дослідницької інфраструктури, наукового результату та науково-технічної інформації з можливістю її багаторазового використання, обміну та розповсюдження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з метою

науково-технічного та суспільного розвитку, поглиблення співпраці між вченими тощо.

Відкрита наука охоплює всі наукові дисципліни та аспекти наукової практики, у тому числі у сфері фундаментальних, прикладних, природничих, соціальних та гуманітарних наук, та ґрунтується на наступних ключових принципах: відкриті наукові знання, відкрита наукова інфраструктура, наукова комунікація, відкрита участь соціальних суб'єктів та відкритий діалог із іншими системами знань.

У 2014 році було розроблено базовий набір принципів для оптимізації повторного використання наукових (дослідницьких) даних – FAIR (Findability, Accessibility, Interoperability, Reusability). Це набір інструкцій та найкращих практик, які мають гарантувати, що дані й будь-які цифрові об'єкти є доступними для пошуку, сумісними і такими, що їх можна повторно використовувати:

відшукуваність (Findability) – дані й метадані легко знайти; автоматичне й надійне виявлення наборів даних залежить від машинозчитуваних постійних ідентифікаторів (PID) і метаданих;

доступність (Accessibility) – дані й метадані є доступними за допомогою стандартизованого та відкритого протоколу зв'язку, що передбачає, зокрема, автентифікацію та авторизацію. Крім того, метадані мають бути доступними, навіть якщо самі дані недоступні;

сумісність (Interoperability) – здатність до взаємодії, можливість поєднувати та використовувати дані й метадані з іншими даними або інструментами, тому формат даних має бути відкритим і придатним для інтерпретації різними інструментами;

багаторазовість (Reusability) – дані й метадані мають бути добре описані, щоб їх можна було тиражувати та/або комбінувати в різних налаштуваннях. Крім того, повторне використання даних і метаданих має бути обумовлено зрозумілою та доступною ліцензією (-ями).

З 8 жовтня 2022 р. Україна приєдналась до країн ЄС, які мають затверджений план реалізації принципів відкритої науки – Уряд ухвалив розпорядження [«Про затвердження національного плану щодо відкритої науки»](#) в Україні на період до 2030 року, яким передбачається реалізація таких основних завдань:

1) забезпечення відкритого доступу до наукових результатів та науково-технічної інформації;

2) забезпечення відкритого доступу до дослідницької інфраструктури;

3) створення умов для проведення ефективної роботи з науково-технічною інформацією та об'єктами дослідницької інфраструктури, що наявні у відкритому доступі;

4) популяризація науки, поширення наукових знань та залучення громадян до участі в науковій та науково-технічній діяльності;

5) удосконалення системи оцінювання якості наукової та науково-технічної діяльності;

6) підвищення рівня поінформованості та формування компетентності з питань відкритої науки.

3. Рекомендація ЮНЕСКО щодо відкритої науки

Рекомендація ЮНЕСКО щодо відкритої науки є першим міжнародним документом, що встановлює стандарти у сфері відкритої науки. Останнє оновлення: 21 вересня 2023 р.

Відкрита наука – це сукупність принципів і практик, метою яких є зробити наукові дослідження з усіх галузей доступними для всіх на благо вчених і суспільства в цілому. Відкрита наука полягає не лише в тому, щоб забезпечити доступність наукових знань, але й щоб саме виробництво цих знань було інклюзивним, справедливим та сталим.

Відкрита наука має потенціал зробити науковий процес більш прозорим, інклюзивним та демократичним.

Відкрита наука:

- розширює наукову співпрацю та обмін інформацією на благо науки та суспільства;
- робить багатомовні наукові знання відкрито доступними, придатними для використання та повторного використання для кожного;
- відкриває процеси створення, оцінки та комунікації наукових знань для суспільних діячів поза межами традиційної наукової спільноти.

Рекомендація окреслює спільне визначення та спільні цінності, принципи та стандарти відкритої науки на міжнародному рівні, а також пропонує дії для підтримки справедливої та рівноправної відкритої науки для всіх на індивідуальному, інституційному, національному, регіональному та міжнародному рівнях.

Цінності відкритої науки.

Якість та чесність, що забезпечують високу якість та ретельну перевірку науки шляхом об'єднання різних джерел знань та підвищення прозорості та точності оцінки наукових методів і результатів.

Колективна вигода, що визнає, що наука є глобальним суспільним благом, яке належить усьому людству.

Рівність та справедливість, що забезпечують рівний, справедливий та взаємний доступ до науки для всіх виробників та споживачів знань незалежно від їхнього місцезнаходження, національності, раси, віку, статі, доходу, соціально-економічних обставин, етапу кар'єри, дисципліни, мови, релігії, інвалідності, етнічної приналежності, міграційного статусу чи будь-яких інших підстав.

Різноманітність та інклюзивність, що охоплюють різноманітність знань, практик, робочих процесів, мов, а також тем і результатів досліджень.

Керівні принципи відкритої науки.

Прозорість, ретельність, критика та відтворюваність для посилення точності наукових результатів, посилення позитивного впливу науки на суспільство та розширення здатності суспільства вирішувати складні взаємопов'язані проблеми.

Рівність можливостей, щоб забезпечити всім науковцям та тим, хто цікавиться наукою, рівні можливості доступу до науки, внеску в неї та отримання від неї користі, незалежно від походження чи обставин.

Відповідальність, повага та підзвітність, що стосуються публічної підзвітності та усвідомлення таких питань, як потенційні конфлікти інтересів,

інтелектуальна доброчесність та можливі соціальні чи екологічні наслідки дослідницької діяльності.

Співпраця, участь та інклюзія, щоб забезпечити, щоб наукова співпраця виходила за межі географії, мови та ресурсів, і включала знання маргіналізованих спільнот для вирішення проблем великого соціального значення.

Гнучкість, що дозволяє визнати, що не існує універсального способу практикувати відкриту науку, та заохочувати різні шляхи її застосування, дотримуючись при цьому основних цінностей.

Сталий розвиток має бути максимально ефективним та результативним шляхом розвитку довгострокових практик, послуг, інфраструктури та моделей фінансування для забезпечення участі вчених з менш привілейованих країн або установ.

4. Мета та завдання впровадження відкритої науки в ГІМ ДВНЗ ДДПУ

Метою впровадження відкритої науки в ГІМ ДВНЗ ДДПУ є сприяння відкритому обміну знаннями, підвищення якості наукових досліджень та їх впливу на розвиток суспільства.

Основні завдання впровадження відкритої науки:

- підвищення достовірності, надійності й відтворюваності результатів досліджень;
- заохочення раннього обміну науковими результатами;
- визнання відкритості наукових досліджень у системах оцінювання дослідницької діяльності;
- підвищення видимості результатів досліджень науковців ГІМ ДВНЗ ДДПУ;
- популяризація науки, поширення наукових знань і залучення учасників освітнього процесу до участі в науковій діяльності.

Впровадження відкритої науки в ГІМ ДВНЗ ДДПУ передбачає:

- визначення ролі, прав та обов'язків різних суб'єктів щодо впровадження політики відкритої науки;
- розроблення та впровадження механізмів моніторингу і оцінювання ефективності наукової діяльності інституту, результатів наукових досліджень та дослідницької діяльності науковців з урахуванням принципів відкритої науки;
- забезпечення інтеграції репозиторію наукових текстів з національними та європейськими репозиторіями відкритих публікацій;
- оприлюднення у відкритому доступі основних результатів наукових досліджень (монографій, аналітичних матеріалів, посібників тощо) є обов'язковим.

Науковцям ГІМ ДВНЗ ДДПУ рекомендовано оприлюднювати індивідуальні результати наукових досліджень відповідно до принципів відкритої науки. Наукові публікації мають містити інформацію про доступність даних досліджень, а також про внесок кожного автора у дослідження, джерело фінансування дослідження та будь-який конфлікт інтересів.

Збірники наукових праць ГІМ ДВНЗ ДДПУ підтримують політику відкритого доступу, надання можливості відкритого рецензування публікацій, відкритого

адміністрування редакційно-видавничої підготовки, оприлюднення наукових видань та індексації наукових періодичних видань.

ГІМ ДВНЗ ДДПУ:

– заохочує науковців до оприлюднення даних досліджень або їх метаданих у відкритому доступі з метою забезпечення доступності, можливості перевірки та багаторазового використання в довгостроковій перспективі;

– прагне у своїй діяльності дотримуватися принципів належного управління даними (принципи FAIR) та використовувати оптимізовані наукові дані (FAIR-дані).

ГІМ ДВНЗ ДДПУ забезпечує доброчесність досліджень для підвищення якості науки, відтворюваності результатів досліджень і з цією метою:

- оновлює політику забезпечення дослідницької доброчесності з врахуванням підходів та принципів відкритої науки;
- впроваджує національні та інституційні стандарти доброчесності для впровадження відповідальної відкритої науки, відповідального використання генеративного штучного інтелекту в дослідженнях, новітніх практик управління даними та оцінювання досліджень;
- сприяє поширенню культури дослідницької доброчесності.

Для популяризації науки, поширення наукових знань та залучення громадян до участі в дослідженнях ГІМ ДВНЗ ДДПУ:

- вживає заходи з популяризації відкритої науки з урахуванням досвіду участі в міжнародних проектах;
- сприяє формуванню і підвищенню професійної компетентності науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти щодо відкритої науки;
- поширює інформацію щодо напрямів та результатів досліджень, які здійснюються в ГІМ ДВНЗ ДДПУ;
- узгоджує напрями досліджень з актуальними суспільними викликами, цінностями, потребами та очікуваннями громадськості;
- сприяє спільному генеруванню знань та поглибленню діалогу між стейкхолдерами (дослідниками, представниками громад, представниками органів місцевого самоврядування тощо);
- залучає стейкхолдерів до обговорення процесу і результатів досліджень;
- здійснює відкриту комунікацію для підвищення довіри представників громади до процесу та результатів наукових досліджень;
- залучає до проведення інформаційно-комунікаційних кампаній з метою інформування про можливості використання досягнень науки у професійній діяльності та повсякденному житті громадян.

З метою оцінювання дослідницької діяльності ГІМ ДВНЗ ДДПУ:

- запроваджує механізми рейтингової оцінки наукової діяльності науково-педагогічних працівників, кафедр, факультетів;
- забезпечує підвищення кваліфікації та підтримку науковців (навчання/тренінги/вебінари) з питань відкритих практик в науковій діяльності.

5. Очікувані результати впровадження політики відкритої науки в ГІМ ДВНЗ ДДПУ

- Очікується:
- забезпечення відкритого доступу до наукових результатів та даних досліджень;
- підвищення рівня доброчесності та якості досліджень;
- популяризація результатів досліджень, які виконуються в Інституті, поширення наукових знань та залучення всіх учасників освітньо-наукового процесу до участі в науковій діяльності.

6. Прикінцеві положення

6.1. Положення затверджується Вченою радою Інституту та вводиться в дію наказом директора.

6.2. У разі змін у законодавстві або міжнародних рекомендаціях рішенням Вченої ради до Положення за потреби можуть вноситися відповідні коригування.